
DYABETTE CONTROL PROGRAM AND PREVENTION OF THEIR CONDITIONS - PROPOSALS AND GUIDELINES

Varvara Pancheva

Faculty of Public Health and Health Care at "Prof. A. Zlatarov" University Bourgas, Bulgaria,

vara@abv.bg

Valentin Vassilev

Faculty of Public Health and Health Care at "Prof. A. Zlatarov" University Bourgas, Bulgaria,

vailvasilev@mail.bg

Abstract: The most effective way to control diabetes and its complications is to prevent, within the framework of programs for common coordinated approaches and actions to reduce the level of risk factors, early diagnosis, treatment and rehabilitation of the patients and to ensure a healthy living environment. Recommendations to Bulgaria for comprehensive healthcare reform in terms of quality of care for diabetes mellitus and improvement of prevention, as well as the lack of long-term state policy, are the reason to make some suggestions and guidelines and make a modest contribution to the development of a combat program with diabetes and its complications, without claiming an exhaustive presentation of the problem under consideration. The experience of the leading countries shows that where there is a policy aimed at preventing the disease and its complications, significant results have been achieved.

Keywords: diabetes mellitus, policy, national program, diabetes control program.

ПРОГРАМА ЗА КОНТРОЛ НА ДИАБЕТА И ПРЕВЕНЦИЯ НА УСЛОЖНЕНИЯТА МУ - ПРЕДЛОЖЕНИЯ И НАСОКИ

Варвара Панчева

Факултет по обществено здраве и здравни грижи при Университет „Проф.д-р А.Златаров” Бургас,

България, vara@abv.bg

Валентин Василев

Факултет по обществено здраве и здравни грижи при Университет „Проф.д-р А.Златаров” Бургас,

България, vailvasilev@mail.bg

Резюме: Най-ефективният път за контрол на диабета и усложненията му е превенцията, в рамките на програми за общи координирани подходи и действия за намаляване нивото на факторите на риска, ранна диагностика, лечение и рехабилитация на заболялите, и осигуряване на здравословна среда за живот. Препоръките към България за цялостна реформа в здравеопазването по отношение на качеството на грижите за захарния диабет и подобряване на профилактиката, както и липсата на дългосрочна държавна политика, са основание да направим някои предложения и насоки и да дадем своя скромен принос за разработването на програма за борба с диабета и неговите усложнения, без претенции за изчерпателно представяне на разглежданата проблематика. Опитът на водещите страни показва, че там където има политика, насочена към профилактика на заболяването и усложненията му са постигнати значими резултати.

Ключови думи: захарен диабет, политика, национална програма, програма за борба с диабета.

ВЪВЕДЕНИЕ

Актуалността на проблема се обуславя от:

- *голямото разпространение на диабета, който заедно с усложненията, предизвиква значими медико-социални последици, изискващи комплексни, всеобхватни и непрекъснати грижи и услуги.*
- *социалните и здравните потребности на пациентите с диабет.*
- *препоръките към България за цялостна реформа и подобряване на профилактиката.*

ОБОСНОВКА ЗА НЕОБХОДИМОСТТА ОТ РАЗРАБОТВАНЕ И ПРИЛАГАНЕ НА ПРОГРАМА ЗА ДИАБЕТА

Захарният диабет може да бъде контролиран с подходящи грижи, обучение и съвременно лечение. Опитът на водещите страни показва, че ранната диагноза, ефективната профилактика и лечение на диабета и неговите усложнения, както и обучението на пациентите са от съществено значение за ограничаване на заболяемостта, на появата и прогресирането на усложненията, на инвалидността и смъртността. От няколко десетилетия глобалните усилия бележат успех и вече има значими резултати в много развити страни. В това отношение за България най-големият проблем през последните повече от 20 години е липсата на дългосрочна държавна политика за профилактика и ефективно лечение на диабета. Политика, насочена към профилактика на тежките усложнения на заболяването и ограничаване на неговото лавинообразно увеличение. **Липсата на Национална програма за борба с диабета** и неговите усложнения е причина България да заема последното място в класацията за качество на грижите и съвременно лечение на диабета, прави невъзможно ранното откриване на заболяването и на неговите усложнения и забавяне на тяхното развитие във времето. Практиката показва, че редуцирането на основните рискови фактори води до намаляване на смъртността и заболяемостта от водещите социално – значими заболявания съответно и на тяхното бреме за обществото. Най-ефективният път за постигане на тази цел е превенцията, в рамките на програми за общи координирани подходи и действия за намаляване нивото на факторите на риска, ранна диагностика, лечение и рехабилитация на болелите, и осигуряване на здравословна среда за живот. Интегрираният подход е интервенция, която е насочена към няколко рискови фактори. Той комбинира различни стратегии, включително развитие на политики, изграждане на капацитет, партньорство и информационна подкрепа на всички нива. Прилага комбинация от стратегии, които свързват различните компоненти на здравните системи - промоция на здравето, обществено здравни услуги, първична медицинска помощ, болнична помощ. Включва междусекторни действия, които прилагат здравните политики, включително координирани действия, насочени към основните детерминанти на здравето.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Във връзка с проведено изследване в рамките на 2014-2019г за организацията и качеството на здравните грижи за диабета у нас се очертаха следните проблеми:

- Бюрократични проблеми,
- Недостатъчен брой специалисти
- Липса на цялостен подход и персонализиране на грижите
- Недостатъчен брой прегледи, консултации, изследвания
- Липса на специализирани структури
- Неравнопоставеност по отношение на достъп и качество на грижите на живеещите в малките и отдалечени населени места

Констатираха се слабости по отношение на:

- Профилактиката.
- Обучение и информираност на пациентите
- Комуникации и колаборация в здравния екип и с пациентите.
- Обем и качество на здравните грижи
- Модела на грижи за диабета

Наложиха се следните по – значими изводи и препоръки:

Очертава се необходимост от фундаментална промяна и принципно нов модел на грижи за диабета с изграждане на специализирани центрове и възможност за прилагане на интегрирани грижи за пациентите с диабет.

В резултат бяха предложени следните мерки за разреждането им

- Холистичен подход,
- Екипен модел на грижи с акцент върху обучението
- Подобряване на финансирането
- Създаване на Специализирани центрове за диабета
- Улеснен достъп до информация чрез
 - единна информационна система и лично е-досие на пациента
- Колаборация с образователните институции за използване на съвременните научни постижения,

Една от мерките с първостепенно значение е създаването на дългосрочна национална политика и програма за диабета

Бихме желали да направим своя скромнен принос с някои предложения и насоки за съдържанието на Програмата за диабета:

1.Цели на програмата :

Стратегическа цел - Чрез превенция, профилактика и системен контрол да се намали заболяемостта от ЗД и да се повиши качеството на живот на хората страдащи от заболяването чрез намаляване на усложненията и свързаните с тях увреждания.

Основна цел - Осъществяване на системна национална политика за:

- превенция на заболяването чрез редуциране нивото на най-често срещаните рискови фактори: поведенчески, биологични, психосоциални
- ранна диагностика чрез скринингова програма и провеждане на системни профилактични прегледи на рискови групи пациенти
- прилагане на интегрирани грижи за контрол на заболяването и профилактика на усложненията

2.Целеви групи

- Рискови за развитие на захарен диабет
- Пациенти със ЗД

3.Приоритетни области:

- Превенция на заболяването
- Контрол и управление на заболяването
- Профилактика на усложненията му

4.Определяне на структурите за контрол и изпълнение на програмата**5.Определяне на стратегическите направления и интервенции**

- ✓ Скринингови програми
- ✓ Повишаване качеството на болничните грижи за пациенти със ЗД
- ✓ Оптимизиране на модела за организация на здравните грижи за пациенти със ЗД в доболничната помощ и създаване на условия за прилагане на интегрирани грижи
- ✓ Определяне на обучението на пациентите като приоритет
- ✓ Партньорства със социалния сектор, с образователни институции, с пациентски организации
- ✓ Въвеждане на национален електронен регистър на пациентите със ЗД
- ✓ Социална подкрепа за пациентите със ЗД

6.Работен план (за стартовия период) - въвеждане на регламенти и стандарти за добри практики, като:

- алгоритми на поведение на специалистите по здравни грижи
- инструментариум за:
 - мониторинг качеството на здравните и социални грижи (нормативна уредба – регламенти и стандарти по ендокринология, за обучение на пациенти и тяхното обкръжение, за здравни грижи при пациенти със захарен диабет, за сестрински грижи и др.)
 - въвеждане на стандарти за планиране, организация и оценка на сестринските грижи в болничната и извънболничната помощ.(**стандарти за сестринската практика** - план за сестрински грижи, досие за сестрински грижи и др.)
 - подготовка и квалификация на специалистите по здравни грижи по проблемите на диабета и неговите усложнения (учебни планове и програми във висшите училища – Медицински университети, факултети по обществено здраве и здравни грижи и Медицински колежи, Следдипломна квалификация и др. форми на обучение)
 - обучение на пациенти (обучаваща програма, технически фишове, анкети, въпросници, алгоритми за пациенти и за хората от близкото им обкръжение и др.).
 - въвеждане на **оценъчна система**, чрез унифициране и въвеждане на критерии: за оценка на здравните грижи и тяхното качество (обвързани с постигане на определени измерими резултати); за оценка на рисковете за пациентите
- **обучение** за повишаване на информираната здравна грамотност и поведение на целевите групи
- Приемане на единни изисквания и методически насоки за Обучаваща програма за пациенти със ЗД за контрол на заболяването и превенция на усложненията му

- Въвеждане на **съвременна методология и иновативни подходи в обучението** на пациентите, обучаващи структури и екипи, системност и организираност на обучението

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В заключение можем да обобщим, че унифицирането на критерии, стандарти, методология и инструментариум чрез Национална програма за превенция и контрол на захарния диабет и неговите усложнения ще допринесе България да напусне последното място в класацията за качество на грижите и да достигне нивото на водещите държави, ще ограничи заболяемостта, появата и прогресирането на усложненията, инвалидността и смъртността, ще снижи разходите за тяхното лечение.

ЛИТЕРАТУРА

Велкова (2013), Стратегия за промоция на здравето, ИЦ МУ Плевен,
Меморандум за ограничаване на захарния диабет в България, БАД,(2008)
http://www.badiabet.com/index.php?option=com_content&view=article&id=63%3A
Стойчева М. (1999),„Промоция на здравето", Бургас
Национална здравна стратегия 2014-2020, (2013) София,.
Национална Програма за превенция на хроничните незаразни болести 2014-2020